

ФУНКЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У СУДОВІЙ СИСТЕМІ

Євген Юрійович ШАПТАЛА,

кандидат юридичних наук

Суб'єкти протидії корупції в судовій системі України, незважаючи на різноманітність поставлених перед ними завдань, працюють за суміжними векторами роботи, що визначено категорією «функція» різновидами якої є наступні.

1. Правотворча функція. Відповідно до Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 №3354-IX правотворчість – це діяльність, що здійснюється з метою: 1) планування розроблення та прийняття (видання) нормативно-правових актів; 2) розроблення проектів нормативно-правових актів; 3) прийняття (видання) нормативно-правових актів; 4) ведення обліку нормативно-правових актів; 5) здійснення правового моніторингу. Результатом правотворчої діяльності є нормативно-правові акти, сукупність яких складає законодавство України (закони; підзаконні нормативно-правові акти, які включають в себе постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств, акти інших державних органів, постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, постанови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, накази міністерств Автономної Республіки Крим, розпорядження голів місцевих державних адміністрацій, накази керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, акти органів місцевого самоврядування) [1]. Правотворчість присутня в роботі практично всіх суб'єктів протидії корупції в судовій системі України. Найбільш яскраво її виражено в діяльності ВРУ, але зміст функції не обмежено лише прийняттям законодавчих актів. Для врегулювання внутрішніх процесів із протидії корупційним проявам, нормативно-правові документи розробляються та приймаються КМУ, ВРП, ВККСУ, ДСА та іншими. Правотворчість забезпечує прийняття внутрішніх антикорупційних програм, стратегій боротьби з корупційними правопорушеннями, затвердження положень про органи та підрозділи запобігання та припинення корупції, налагодження міжвідомчої взаємодії у цій сфері, а також юридичне упорядкування ряду інших пить.

2. Правоохоронна функція. Зміст вказаної функції полягає в попередженні та припиненні корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень, передусім, кримінального характеру, в роботі органів та посадових осіб системи правосуддя, притягненні до юридичної відповідальності причетних до корупції посадових осіб, а також захисті прав та свобод людини і громадянина. Цільовими реалізаторами вказаної функції є правоохоронні органи, такі як НАБУ і ДБР. В той же час,

частково даний напрям роботи також притаманний НАЗК, яке виступає носієм правоохоронних повноважень.

3. Функція планування. Слово «план» тлумачиться як завчасно намічений порядок, послідовність здійснення певної програми, виконання роботи, проведення заходів; задум, проект, завдання, здійснення яких вимагає попередньо обдуманих дій, заходів, об'єднаних однією метою; текст, документ з викладом програми майбутніх заходів [2, с.560;3]. Аналізуючи зміст планування в управлінських координатах, С.К. Гречанюк охарактеризував його, як процес втілення стратегії, який полягає в прийнятті та реалізації конкретних рішень, які можуть забезпечити ефективне функціонування та розвиток установи, організації в майбутньому. Планові рішення можуть бути пов'язані з визначенням цілей та задач, виробленням стратегії, розподілом та перерозподілом певних ресурсів, визначенням певних стандартів діяльності на майбутній період. Прийняття таких рішень складає планування в широкому розумінні. Щодо більш вузького трактування планування, то воно є складанням спеціальних документів – планів, які визначають конкретні кроки діяльності установи по досягненню цілей. У планах відображаються: прогнози розвитку установи в майбутньому; проміжні та кінцеві задачі та цілі установи та окремих підрозділів; механізми координації поточної діяльності та розподілення ресурсів; стратегії дій на випадок надзвичайних обставин. Вчений також наголошує, що в науці управління виділяють три основні типи планів: плани-цілі; плани для дій, що повторюються; плани для дій, що не повторюються [4, с. 128-129]. Планування в галузі протидії корупції передбачає побудову стратегії протидії корупції із визначенням необхідного до реалізації кола заходів, операцій та дій відповідних суб'єктів. Планування застосовується як на загальнодержавному рівні, прикладом чого є державна антикорупційна стратегія та програма із її виконання, так і на локальному де виражається в документах окремих учасників відносин боротьби зі злочинністю, наприклад, антикорупційні програми ВРП та ДСА, плани основних заходів діяльності ДБР та НАБУ і таке інше.

4. Інформаційно-аналітична функція. Корупція в судовій системі, як явище комплексне та складне потребує постійного аналізу та моніторингу. Це дозволить зібрати необхідні відомості про всі детермінуючі його фактори, особливості динаміки розвитку, основні сектори правосуддя де існують найбільш значні корупційні ризики, а також оцінити рівень та негативний вплив корупції для подальшого планування стратегії боротьби з нею. Реалізація інформаційно-аналітичної функції не має якогось конкретного нормативного вираження. Водночас, збір та обробка статистичних матеріалів є невід'ємним етапом будь-яких глобальних дій та заходів антикорупційного характеру. Наприклад, формуванню та затвердженню Антикорупційної програми ВРП на 2021-2025 роки передувала детальна оцінка корупційних ризиків в роботі Ради. Зокрема, проводилось

дослідження (аналіз) зовнішнього та внутрішнього середовища ВРП на предмет виявлення чинників корупційних ризиків у нормативних актах і організаційно-управлінській діяльності Ради [5].

5. Профілактична функція. Виконання покладених на суб'єктів протидії корупції в судовій системі завдань впливає на соціальний аспект її роботи, тобто, свідомість та особисті психологічні настанови суддів, а також інших посадових осіб галузі правосуддя. По-перше, через освітньо-виховні, інформаційні процеси описується та доводиться неминучість відповідальності за корупційні діяння. По-друге, наявність механізмів припинення корупційних правопорушень та настання за них реальних кримінально-, адміністративно-правових санкцій в тому числі позбавлення або обмеження волі, утворює юридичні превентивні рамки, які ускладнюють розвиток корупції, як явища, в роботі органів судочинства.

Таким чином, теоретичне опрацювання та чітке визначення функцій суб'єктів протидії корупції у судовій системі має ключове значення для формування ефективної та цілісної моделі забезпечення доброчесності правосуддя. Передусім наукове осмислення дозволяє встановити логічно узгоджену систему ролей кожного суб'єкта, уникнути дублювання повноважень та визначити прогалини у діючому механізмі. Завдяки цьому можливо сформулювати комплексний погляд на те, як саме має функціонувати антикорупційна інфраструктура у судах та яким чином її елементи повинні взаємодіяти між собою.

Список використаних джерел

1. Про правотворчу діяльність: закон від 24.08.2023 №3354-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. №93. Ст.364.
2. Словник української мови. В 10 т. К.: Наук. думка, 1975. Т. 6. 832 с.
3. Котюк І.І. Судова гносеологія: проблеми методології та практики: дис... д.ю.н. : 12.00.09. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2008. 427 с.
4. Гречанюк С.К. Організаційно-правові засади взаємодії кримінально-виконавчих установ з державними органами та недержавними організаціями: дис... канд. юрид. наук. : 12.00.07. Ірпінь: Національна академія державної податкової служби України. 2006. 253 с.
5. Антикорупційна програма Вищої ради правосуддя на 2021–2025 роки: рішення від 01.07.2021 №1445/0/15-21. Офіційний веб-портал Вищої ради правосуддя. URL : <https://hcj.gov.ua/page/zapobigannya-korupciyi/>.